

Motion till riksdagen 2023/24:2106

av **Jesper Skalberg Karlsson (M)**

En svensk ö-politik

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en svensk politik för öar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges kust sträcker sig från Haparanda i norr till Strömstad i väster och är med sina 2 400 kilometer en av Europas längsta kuster. Kuststräckan gränsar i norr och syd mot Östersjön, vårt vackra innanhav, och i norr och i väst mot Kattegatt och Skagerrak. Med sin långa kust har Sverige ett särskilt ansvar för att genomföra insatser för att förbättra havsmiljön och den biologiska mångfalden i Östersjön. Därutöver finns en särskild säkerhetspolitisk kontext eftersom den svenska ön Gotland är belägen mitt i Östersjön och historiskt har varit mittpunkt för militära konflikter i området.

Med en lång kust följer också att det finns ett stort antal öar som hör Sverige till. Definitionen av en ö är inte självklar, eftersom definitionen ”ett landområde som omgärdas av vatten” skulle innebära att hela Södertörn är en ö och att hela den del av Sverige som ligger söder om Göta kanal är en ö. Även den areal som i Norrbotten omges av Torne, Kalix och Tändö älvar samt Bottenviken skulle kunna betraktas som en ö om man håller hårt på definitionen – men få skulle kalla det en ö.

På öar som saknar en fast landförbindelse via en bro finns det särskilda förutsättningar för livet, välfärden och den regionala utvecklingen. Det fordrar att politiken för livet på öar dels existerar, dels är ändamålsenlig. I de svenska miljö kvalitetsmålen slås det fast att skärgårdarna ska nå vissa mål:

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras och hänsyn tas till kulturarvet. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

En sådan målsättning fordrar att politiken för öar, inte bara i skärgården, utvecklas. I vissa ö-områden krävs en mer ändamålsenlig politik för att komma tillrätta med biologiska obalanser, exempelvis det stora beståndet av säl och skarv. På andra öar är det hamnar som behöver rustas upp, skolorganisation som behöver upprätthållas och välfärd som behöver säkras.

Sveriges största ö, Gotland, kan tjäna som ett talande exempel. Region Gotland är tillsammans med sina öar Gotska Sandön, Fårö, Stora Karlsö och Lilla Karlsö Sveriges enda renodlade öregion. Ändå behandlas ön som vilken ö som helst när det gäller exempelvis det kommunala utjämnningssystemet. Trots att det finns unika förutsättningar för den gotländska välfärden – som behöver tillhandahålla ett akutsjukhus med bara 61 001 personer folkbokförda på ön (den 1 januari 2022). Reformutrymmet för Region Gotland äts årligen upp av de unika förutsättningar som ön har.

Att driva ett sjukhus på en ö utan fast landförbindelse har sina utmaningar. Utöver att sjukhuset behöver redundans vad gäller maskiner, exempelvis för provtagning och röntgen, krävs det stora personella resurser. Under sommarmånaderna när stora delar av den bofasta personalen behöver sommarsemester ökar befolkningen på Gotland genom turismen, vilket gör att kostnader för hyrpersonal skjuter i höjden. Samtidigt krävs fler transporter med flyg och helikopter till närliggande Region Stockholm för vissa patienter, eftersom alla kompetenser inte finns permanent på Visby lasarett.

Ute i Europa finns det olika lösningar för länder med öar, exempelvis Grekland, Spanien och Frankrike. Gemensamt för dem är att det finns en uttalad ö-politik som tar hänsyn till lokala förutsättningar och erbjuder antingen ökad autonomi eller möjlighet att ta ut lokala skatter (turistskatter) eller båda delarna. Det är helt i enlighet med EUF-fördragets artikel 174, det vill säga fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. En svensk lösning för att komma tillrätta med öarnas utmaningar är alltså möjlig och bör utredas. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)